

Inhoud

Vooraf	7
Eerste verkenningen	17
Mme. Coco	21
In het archief van Cornelia Occo	29
Mme. Nella	38
Mme. Pippi	45
Mme. Dymphania	49
Boekverkoop	54
Mme. Harley	57
Mme. Caro	60
Mme. Isabel	71
Verhuizen binnen het Hofje	75
Mme. Miezelen	77
Mme. Bomboni	84
Mme. Cléo	89
Operatie	93
Mme. Zelda	96
Mme. Juliette	100
Mme. Diarra	107
High Tea	110

Mme. Linde	113
Mme. Gwendolyn	115
Mme. Rosa	119
De hofuin	123
Mme. Acapella	126
Mme. Mitzy	129
Mme. Ankh	134
De klok komt terug	142
Mme. Paulien	144
Mme. Lydia	149
Mme. Elodie	152
Woord van dank	166

Vooraf

‘Gaat u ons verlaten?’ Een vriendelijke vraag van de mevrouw achter de balie op het stadhuis van Steenwijk.

‘Ik ga terug naar Amsterdam!’

Het hoge woord was eruit.

Voordat het zover was, trok ik in bij een van mijn vier zoons. Hij bewoonde een spiksplinternieuw huis in Almere aan de rand van het IJsselmeer. Zijn dochter en zoon woonden na de scheiding bij hem. In de maanden dat ik bij hen woonde, begon ik van Almere te houden. ’s Nachts lag ik wakker en luisterde naar de wind, die bij het water flink tekeerging. Ik dacht aan de wrakken van de vergane schepen in dat IJsselmeer. Hier, in dit nieuwe land, gewonnen uit de golven, werd nog wel eens een vergane botter gevonden.

Mijn kleinzoon waarschuwde mij tegen allerlei gevaren. Wanneer ik de weg naar huis niet rechtstreeks zou volgen, zou ik daar niet veilig zijn. ‘Oma, daar in die bosjes, gebeurt van alles!’

‘Wat gebeurt daar dan?’

‘Van alles!’

Overdag, na het ontbijt voor de kleinkinderen te hebben verzorgd, vertrok ik naar Amsterdam om te zoeken naar een beetje redelijk onderkomen. Maar Amsterdam, die barmhartige stad, bleek op slot te zitten. Geen redelijke ruimte voor een schrijfster. Een nette kamer met een bed en een douche, een klein keukentje. Mijn eisen waren bescheiden. Ik belde alle kennissen en vrienden die allemaal netjes onder de pannen waren. Misschien hadden zij een tip?

Eén kans deed zich voor. Een goede kennis had één kamer vrij. Maar die kamer lag aan een grote tuin met achterin een bewoond tuinhuis, waar een eenzame oudere heer woonde. Die heer kwam op ongeregelde tijden door die tuin in die eventueel door mij gehuurde kamer. Op die aanbieding ben ik niet ingegaan.

De situatie werd zorgelijk. Toen ik in mijn jonge jaren naar Amsterdam vertrok, was ik op mijn fiets gestapt en had ik, omhoogkijkend naar ramen zonder gordijnen, waar ik dan aanbelde of er misschien een kamer vrij was, in één middag al een zolder op een van de burgwallen veroverd. Maar de woningmarkt was veranderd. Ik werd een beetje moedeloos na een aantal vergeefse pogingen iets bewoonbaars te vinden.

Toen belde een vriendin: ‘Marjan, je moet het eens bij een hofje proberen. Amsterdam heeft drieënveertig hofjes, misschien is daar iets te vinden!’ Ik startte een nieuwe speurtocht. Zag heel kleine hofjes, hofjes

voor echtparen, hofjes voor krasse knarren. En toen was daar het Hof van Barmhartigheid, in de wandeling het Occohofje. Een heel mooi zeventiende-eeuws gebouw, destijds bedoeld als woonruimte voor oude, zelfstandige vrouwen.

Ik liep er maar eens langs, keek omhoog. Op het dak ontdekte ik een timpaan, in felle kleuren. Een adelaar scherpte zijn snavel. Een hoge stoep, grote ramen. De dubbele deur ging open, er stapten twee bejaarde vrouwen uit. Eén had een rollator bij zich die ze handig van de hoge stoep af kreeg. De ander gebruikte een stok. Ik liep snel door, durfde niet goed te kijken.

‘Heb je wat kunnen vinden?’ vroeg mijn zoon.

‘Ik heb iets gezien. Een hofje. Ik denk dat ik maar eens ga bellen. Het is wel een mooie buurt, Nieuwe Keizersgracht.’

Toen ik net in Amsterdam kwam, woonde ik een tijd op het Rapenburg. Dat is daar dichtbij. Ik ging naar de toneelschool. Woonde eerst op een kamer, boven een familie. De buurt was toen nog heel erg verpauperd. Na een jaar kon ik een zolder huren, boven een mooi groot huis van een directeur van een marmerhandel. Beneden, in de tuin, stond een grote schuur, waar beeldhouwers werkten. Bekende mannen, zoals Shinkichi Tajiri en Willem Reijers. Het was een beetje ‘la vie de bohème’ in die jaren vijftig, ik had in korte

Mme. Coco

‘Welkom!’

Deze hartelijke tekst was het eerste wat ik hoorde bij mijn entree in het Occohofje. De hartverwarmende toon waarop de welkomstgroet uitgesproken werd bleef in mijn hoofd hangen en wekte in mij een vrolijk gevoel van thuiskomen. Het was nu zeker, er was hier een plek voor mij!

‘Ik ben Coco. Ik woon hier het langst van allemaal,’ sprak de kleine Hofdame die mij zo warm onthaalde. ‘Toen ik hier bijna dertig jaar geleden introk, woonden er nog vier nonnen! Sinds die tijd is er veel veranderd.’

Na de eerste nacht in het hof, was Mme. Coco ’s ochtends de eerste die bij mij aanklopte. Ze bracht mij een magnifieke tak met bloemen. ‘Welkom,’ zei ze weer. ‘Ik hoop dat je je hier thuis zult voelen!’

In het begin waren we burens. Gezellige burens, met gesprekken die steeds langduriger werden. Het groeide uit tot een vriendschap.

Mme. Coco is een vliesvleugelige, frêle en tegelijk krachtige vrouw, levendig, ondeugend, hartelijk,

open en toenaderingsbereid, die maakt dat je je snel bij haar thuis voelt.

Op een ochtend, het is vroeg, veel gordijnen in het hof zijn nog dicht, haal ik de krant uit de bus in de hal. Daar is Mme. Coco, gewapend met haar stok, gekleed in een sportieve grijze jas met een rugzak, op haar hoofd een wollen kaboutermuts met bovenop een kokette pluim.

‘Ik wacht op de taxi. Die brengt me naar pianoles!’

Pianoles. Een leven lang leren. Af en toe hoor ik haar spelen op haar kleine Pleyel-vleugel, die in de kapel is geparkeerd. Haar favoriete muziek is de barok, en dan vooral Bach! Das wohltemperierte Klavier, de Goldbergvariaties, de Toccata’s...

‘Ik begon met pianoles op mijn zesde,’ vertelt Mme. Coco me. ‘We kregen les van tante Fien. Ik was bepaald niet dol op haar manier van lesgeven. Ik heb dat precies drie jaar volgehouden. Toen kreeg ik zo vreselijk genoeg van haar lessen, dat ik stampvoetend een lesboek in kleine stukjes heb gescheurd en verklaard dat ik geen pianoles van tante Fien meer wilde.’ Later bleek dat tante Fien er financieel niet al te best voor stond en dat de moeder van Mme. Coco haar met die pianolessen ondersteunde. Na de lessen bij tante Fien greep Coco tijdelijk naar de blokfluit. ‘Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan en ik verlangde toch heel erg naar de piano! Ik heb daarna heel goed les gekregen van een van origine Hongaarse pianist.’

Coco heeft bij haar medebewoonsters in het hofje de naam een buitengewoon goeie kok te zijn. ‘Maar als kind kwam ik nooit in de keuken,’ vertelt ze me. ‘We woonden in een groot huis in Eindhoven. Ik heb vier zusjes en een broer. Mijn vader is jong gestorven, ik was pas tien jaar. We verlieten het grote huis om een beetje kleiner te gaan wonen, maar het was nog steeds een mooi huis in dezelfde buurt. Mijn moeder had een goed pensioen, maar er was geen weelde.’

Eindhoven was toen een eenvoudige industriestad, maar de familie van Coco behoorde tot de fine fleur. Een intellectueel milieu van antroposofen... ‘Mijn moeder had medicijnen gestudeerd. Zij was de eerste vrouwelijke medische student in de familie. Mijn vader ging naar Rolduc, waar Dries van Agt ook studeerde. Mijn ouders kenden Frits Philips, die daar op een landgoed woonde. Het waren de jaren van de Morele Herbewapening. We gingen eerst naar de lagere school waar we les kregen van de nonnen. Daarna naar het katholieke gymnasium. Voor ons was de kerkgang vanzelfsprekend. We gingen iedere ochtend om halfacht alleen naar de mis, daarna terug naar huis om te eten en dan liepen we weer braaf naar school, naar de zusters Ursulinen. Ach, wat gingen we toch altijd braaf naar de kerk...’

Na haar eindexamen wilde Coco psychologie gaan studeren in Amsterdam. Maar het was oorlog en in 1943 ging de universiteit dicht. Via Engelse soldaten kwam ze op het spoor van de fysiotherapie, vertelt ze. ‘Nadat

het zuiden van Nederland in september 1944 bevrijd was, hadden wij drie geallieerde officieren in huis, onder wie één orthopedisch chirurg. Ik ben op zijn aanbeveling meteen vertrokken naar het St. Vincent's Military Hospital in West Londen.' Negen maanden werkte ze daar en zag ze hoe goed de Engelse fysiotherapeuten waren. Een beetje saai was het wel. 'Er waren toen helemaal geen mannen in Londen. Of ze waren gesneuveld of ze waren nog bezig Europa te bevrijden. Er was geen vriendje te bekennen.' Weer in Nederland, tijdens een receptie in Heerlen, ontmoette ik mijn aanstaande man. Ik kende hem nog van feestjes van vroeger. Hij was coassistent op de gynaecologische afdeling van dat grote ziekenhuis in Heerlen, met zeshonderd bedden.

"Ik ga naar Afrika. Ga je mee?" zei hij. Ik hoefde niet lang na te denken.

"Ja! Ik ga mee!" Zo begon mijn leven op dat andere continent.'

In de buurt van ons hofje zit een groenteman die Thaise viskoekjes verkoopt, gemaakt door zijn Thaise echtgenote, en ik ontdekte dat Mme. Coco die heel lekker vond.

'Blijf je eten?' vraag ik haar als ze weer eens bij mij komt en ik de viskoekjes in huis heb.

'Graag!'

Er komt een kruidig soepje vooraf, een frisse gemengde salade en dan mijn in de magnetron verhitte Thaise viskoekjes, die heel sappig en smakelijk zijn.

We drinken er een glas bijzonder lekkere witte wijn bij, nemen een kopje koffie toe met een stukje bittere chocola. Perfect.

‘Volgende keer zal ik eens een West-Afrikaans gerecht voor je maken,’ belooft mijn gastvrouw. ‘Want ik moet je nog vertellen over mijn Afrikaanse tijd.’

Vlijtig haal ik mijn blocnote en balpen uit mijn tas. En daar gaan we.

‘In Afrika leefde ik in ons zelfgebouwde hospitaal op de savanne. Ik kreeg binnen vijf jaar vier kinderen. Mijn man, chirurg en tropenarts, assisteerde in zijn eentje bij de bevallingen. En zo opereerde hij ook.

Ik griezel nog wanneer ik eraan denk hoe primitief dat ging. Op de vier hoeken van de operatietafel was gaslicht, daar stond ook de ether klaar voor de narcose. Je moest vooral niet denken aan wat er allemaal mis kon gaan!’

De omstandigheden waren zwaar. Toen ze in Burundi gestationeerd waren, zag Coco wat droogte betekende. ‘De grond was gebarsten, het gras leek op ons gele stro. Er groeide daar nauwelijks iets, hoogstens een paar schriele tomaatjes. De mensen vulden hun maag met maisbrij. En één keer in de week werd er een koe geslacht. Twee keer per week kwam er een tankwagen met water uit het Victoriameer. En de temperatuur was daar constant veertig graden.’

Het verblijf in Afrika viel onder de vlag van de Rooms-Katholieke Missie. Die bepaalde ook het da-

gelijks leven: de kerk, het ziekenhuis en de scholen, meestal bemand door nonnen en paters. Coco deed het huishouden en zorgde voor de kinderen. En natuurlijk kookte ze, al was dat niet makkelijk. 'Er werd één keer per dag gekookt, wat over was werd de volgende ochtend als ontbijt gegeten. Man en kinderen eerst, dan de moeder. Vaak had je niks anders dan een baal met meel. Het enige wat daar overvloedig groeide, was de mango, het hele jaar door!'

In Afrika leidde ze een eenzaam bestaan, vertelt Coco me. 'Zelfs in mijn gevulde leven met man en kinderen had ik soms grote behoefte aan gelijkgestemde mensen. Ik was altijd alleen. Grote troost ontleende ik aan mijn piano, vooral aan het spelen van de Toccata's van Bach. In ieder nieuw huis kocht ik weer een piano, ik verkocht dan het vorige instrument.' Die zelfstandigheid paste bij haar huwelijk. 'Mijn man en ik claimden elkaar niet. Zo heb ik tussen de bedrijven door, geleerd mijn eigen kleren te maken! Ook matrassen voor de operatiekamer en allerlei andere nuttige zaken, ik maakte alles zelf. En daarnaast hield ik een journaal bij.'

In 1978, toen het gezin weer naar Nederland was teruggekeerd, gingen Coco en haar man uit elkaar. Tijd voor een nieuw levenshoofdstuk. Kinderen groot. Huwelijk klaar. Nieuwe ruimte. Voor Mme. Coco een geweldige reden om zich met verve en hernieuwde energie op haar oorspronkelijke beroep van fysiothe-

rapeut te storten. ‘Ik kwam in aanraking met de inzichten van ene dokter Feldenkrais en er opende zich voor mij totaal nieuwe, opwindende vergezichten op de mogelijkheden van de fysiotherapie.’

En die kennis gebruikt ze vandaag de dag nog steeds. In het Occohofje geeft ze iedere dinsdagochtend een groepsles, waar een aantal Hofdames zich op de vloer uitstrekken, op de matjes die Mme. Coco allemaal eigenhandig heeft vervaardigd. Ze onderwerpt de deelnemers aan haar instructies die niet alleen heilzaam zijn voor de kwalen die bij de hoge leeftijd horen, maar ook zelfinzicht verschaffen in het eventueel verkeerd gebruik van de ledematen.

Nieuwsgierig zag ik een aantal Hofdames met een grote handdoek onder de arm zich reppen naar Mme. Coco’s appartement. Ik vroeg haar: ‘Zou je mij eens een privés willen geven?’

Toegestaan. Zodat ik mij bij Mme. Coco meldde en mij op een van haar zelfgemaakte matrasjes mocht uitstrekken op de vloer. Een beetje zenuwachtig en heel nieuwsgierig sloot ik mijn ogen. Mme. Coco nam naast mij op de vloer plaats en ik gaf mij over aan deze verkenningstocht door mijn ouwe lijf, hier en daar aangevreten door artrose, in het bezit van een prothese, een spiksplinternieuwe schouder, die mij had verlost van afschuwelijke pijn. Mijn zesde en zevende wervel zaten al jaren boven op elkaar, het gevolg van een auto die ooit bij mij achter op de stationcar, met kinderen erin, was geklapt.

Ik had al die jaren mijn natuurlijke lenigheid weten te bewaren door dagelijks de oefeningen van het televisieprogramma *Nederland in Beweging* te volgen. Ik fietste altijd veel, maar door recente valpartijen die een beschadigd evenwicht hadden opgeleverd, was de fiets voor mij taboe geworden. Ook had ik incidentele lessen gevolgd, zoals het plotseling populaire ‘stretchen’, waarbij mijn spieren werden opgerekt. Desondanks waren de oefeningen van Mme. Coco totaal nieuw voor mij. Ze leidde mij door mijn lichaam.

Het was of een aardrijkskundige kaart in mijn lijf werd blootgelegd. Nu kwamen de instructies. Van bepaalde punten maakte ze me bewust, dan moest ik hiermee de pijnpunten aanraken en druk uitoefenen. Eerst lag ik op mijn rug, daarna wentelde ik mij op mijn buik. Ik concentreerde me volledig en volgde alle instructies van Mme. Coco nauwgezet op.

‘Dit is een uitgebreide les geweest,’ sprak Mme. Coco, toen ik na zo’n anderhalf uur een beetje groggy overeind kwam. Ik wreef mijn ogen uit. Wat voelde ik? Ik wilde slapen, langdurig slapen. En dan zou ik wel ontdekken wat de uitwerking zou zijn van deze exercitie.

Ik bedankte Mme. Coco hartelijk en repte mij naar mijn bed, waar ik een hele middag in een diepe slaap doorbracht.

De volgende twee dagen voelde ik mij heel verlicht. Alsof er veel verse zuurstof in mijn lichaam was gepompt. Met dank aan Mme. Coco.